

Mensenrechtelijke kader:

Normen voortvloeiend uit het IVRK, het EVRM en andere
Europese bronnen

mr. Charlotte Mol

Universitair Docent

Utrecht Centre for European Research into Family Law

Inleiding

Recent afgerond promotieonderzoek:

“Kinderparticipatie in familierechtzaken volgens internationale en Europese mensenrechten”

- Systematische vergelijking en analyse van de internationale en Europese mensenrechtelijke bronnen
- Normen met betrekking tot 5 hoofd thema's
 - i. Participatie: het recht om een mening te uiten
 - ii. Passend belang hechten aan de mening van het kind
 - iii. Leeftijd en rijpheid van het kind
 - iv. Beïnvloeding van het kind?
 - v. Informatieverstrekking en praktische zaken

Internationale en Europese mensenrechtelijke bronnen:

IVRK

Internationaal Verdrag inzake
de Rechten van het Kind
1989

EVRM

Europees Verdrag voor de
Rechten van de Mens
1950

EVURK

Europees Verdrag inzake de
Uitoefening van de Rechten
van het Kind 2000

HvEU

Handvest van de
grondrechten van de
Europese Unie 2000

GCFJ

RvE Guidelines on child-
friendly justice
2010

RvE Rec.

RvE Recommendation on the
participation of children
2012

Internationale en Europese mensenrechtelijke bronnen:

IVRK

Internationaal Verdrag inzake
de Rechten van het Kind
1989

EVRM

Europees Verdrag voor de
Rechten van de Mens
1950

EVURK

Europees Verdrag inzake de
Uitoefening van de Rechten
van het Kind 2000

HvEU

Handvest van de
grondrechten van de
Europese Unie 2000

GCFJ

RvE Guidelines on child-
friendly justice
2010

RvE Rec.

RvE Recommendation on the
participation of children
2012

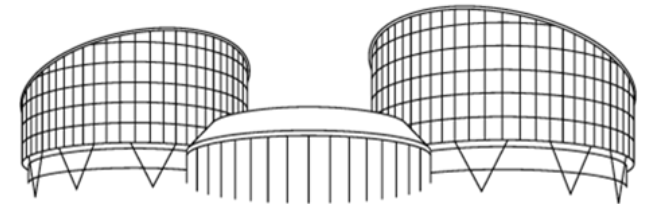

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

- Artikel 12 IVRK
- VN Kinderrechtencomité: o.a. General Comment No. 12 (2009)
- Artikel 12 in relatie tot andere IVRK artikelen (Art. 3 & 5)

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

- Rechtspraak van het EHRM
- Artikel 8 EVRM (en Artikel 6 EVRM)
- Kwalitatieve inhoudsanalyse van 88 uitspraken

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Recht om
een mening
te uiten*

Recht om een mening te uiten

Artikel 12 IVRK

Lid 1: Staten 'verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, **het recht die mening vrijelijk te uiten** in alle aangelegenheden die het kind betreffen,'

Lid 2: 'Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord **in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure** die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling,'

Recht om een mening te uiten

Impliciet procedureel recht onder artikel 8 EVRM:

Onder het recht op familielevens:

- Het recht van het kind op voldoende betrokkenheid bij het besluitvormingsproces

- *M. en M. t. Kroatië* (2015) § 181, bevestigd in *N.Ts. e.a. t. Georgië* (2016) § 78, en *E.S. t. Roemenië en Bulgarije* (2016) § 59

- Bij de beoordeling van de rechtvaardiging van de inbreuk en de kwaliteit van het besluitvormingsproces

- *Mustafa en Armağan Akin t. Turkije* (2010) § 22 en *Zelikha Magomadova t. Rusland* (2019) § 100

Onder het recht op privéleven:

- Het recht van het kind op persoonlijke autonomie

- *M. en M. t. Kroatië* (2015) § 171, bevestigd in *M.K. t. Griekenland* (2018) § 74

Recht om een mening te uiten

Het recht is **niet absoluut**, de verplichting van rechters om een kind te horen of om een vertegenwoordiger te benoemen hangt af van de specifieke omstandigheden van elk geval, rekening houdend met de leeftijd en rijpheid van het kind

- *Sahin t. Duitsland* (2003) § 73, *Sommerfeld t. Duitsland* (2003) § 71, *Getliffe en Grant t. Frankrijk* (2006), *Wildgruber t. Duitsland* (2006), *Luig t. Duitsland* (2007), *Wildgruber t. Duitsland* (2008), *Iglesias Casarrubios and Cantalapiedra Iglesias t. Spanje* (2016) § 36, en *Moog t. Duitsland* (2016) § 78

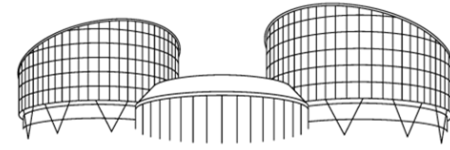
Specifieke omstandigheden zijn o.a. de duur van de procedure, maar niet het belang van het kind

Motiveringsplicht voor beslissingen om het kind niet (nogmaals) te laten participeren

- *Haase t. Duitsland* (2004) § 97, *Iglesias Casarrubios and Cantalapiedra Iglesias t. Spanje* (2016) § 42 en *N.Ts. e.a. t. Georgië* (2016) § 80

Welke vorm van kinderpacticipatie?

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Leeftijd en rijpheid van het kind

Art. 12 IVRK:

Recht voor 'het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen'

- Beoordeling van 'capacity' met vermoeden van bekwaamheid
- Geen leeftijdsgrens in de wet of in de praktijk
- (Hele) jonge kinderen ook

EHRM:

- Rekening houden met de leeftijd en rijpheid van het kind
- EHRM bevestigt het vermoeden van bekwaamheid van het VN-Kinderrechtencomité

- *M. en M. t. Kroatië* (2015) § 181

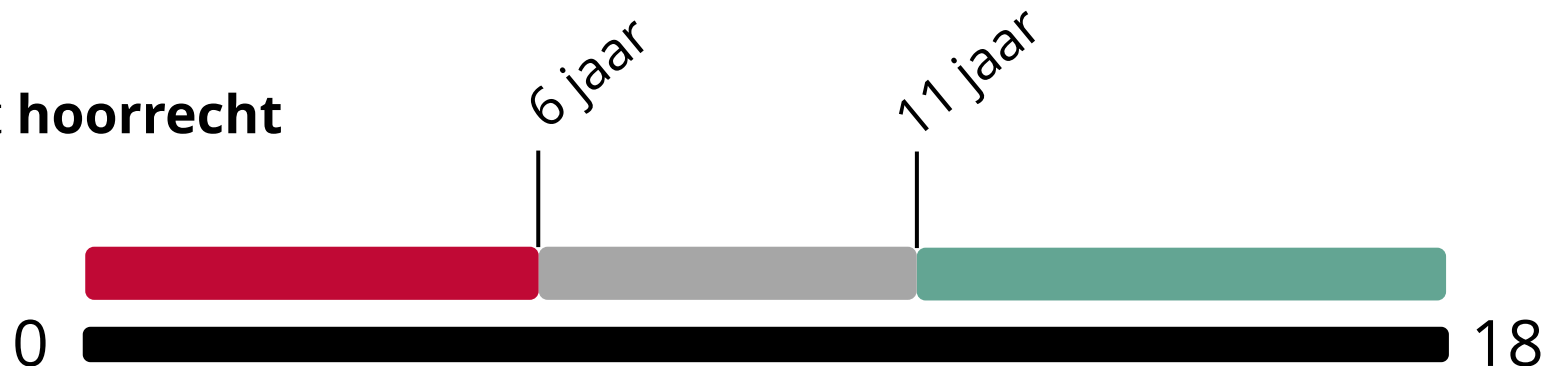
Leeftijd en het hoorrecht

Leeftijd van kind(eren)

<i>Sahin t. Duitsland</i> (2003) [GC]	3-5
<i>Siebert t. Duitsland</i> (2005) (dec.)	3-4
<i>Eskinazi en Chelouche t. Turkije</i> (2005) (dec.)	4-5
<i>Maumousseau en Washington t. Frankrijk</i> (2007)	3-5
<i>X. t. Letland</i> (2011)	4-5
<i>X. t. Letland</i> (2013) [GC]	4-5
<i>Gajtani t. Zwitserland</i> (2014)	5

<i>Havelka en anderen t. Tsjechië</i> (2007)	11, 12 en 13
<i>Luig t. Duitsland</i> (2007) (dec.)	14
<i>M. en M. t. Kroatië</i> (2015)	12
<i>Iglesias Casarrubios en Cantalapiedra Iglesias t. Spanje</i> (2016)	11-12 en 14-15
<i>Zelikha Magomadova t. Rusland</i> (2019)	11 en 13

Leeftijd voor het hoorrecht

Passend belang

Passend belang

Art. 12 IVRK: aan de mening van het kind dient passend belang te worden gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid

EHRM:

In familierechtelijke procedures dient de rechter passend belang aan de zienswijze van het kind toe te kennen.

- *Płaza t. Polen* (2011) § 71, bevestigd in *Gobec t. Slovenië* (2013) § 133, *Petrov en X t. Rusland* (2018) § 108, *Khusnutdinov en X t. Rusland* (2018) § 86, *Zelikha Magomadova t. Rusland* (2019) § 115

Passend belang hechten = balans vinden. Mening niet noodzakelijkerwijs onveranderlijk of voldoende om andere belangen terzijde te schuiven.

- *K.B. e.a. t. Kroatië* (2017) § 143, bevestigd in *A.V. t. Slovenië* (2019) § 72, *Zelikha Magomadova t. Rusland* (2019) § 115, en *Pisicã t. Moldavië* (2019) § 65

Passend belang

Factoren voor het bepalen van passend gewicht:

Kind-specifieke:

- Leeftijd en rijpheid van het kind (IVRK & EHRM)
- Consistentie en sterkte van de mening van het kind (EHRM)

Omstandigheden van het geval:

- Mogelijke beïnvloeding (EHRM)
- Verloop van tijd (EHRM)
- Soort zaak (EHRM) of impact van de beslissing op het leven van het kind (?) (IVRK)

Leeftijd en rijpheid van het kind

Artikel 12 IVRK:

'in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid'

- Factoren: informatie, ervaring, omgeving, sociale en culturele verwachtingen, ondersteuning

EHRM:

Passend belang hechten aan de mening van het kind ongeacht leeftijd of rijpheid

Aanvullende factoren:

- Intellectuele capaciteit - *M. en M. t. Kroatië* (2015) § 186
- Consistente en sterke mening - *Glesmann t. Duitsland* (2008) § 110, *Plaza t. Polen* (2011) § 86
- Vermogen van het kind om de gevolgen van de beslissing te begrijpen
- *Döring t. Duitsland* (2012), *Gobec t. Slovenië* (2013) § 137-138, *Khusnutdinov en X t. Rusland* (2018) § 86

Beïnvloeding?

Beïnvloeding?

Art. 12 IVRK: 'Het recht die mening vrijelijk te uiten'

→ gevolgen onduidelijk

EHRM:

- Beweringen van beïnvloeding moeten in overweging worden genomen, rechter wordt zelf in staat geacht om te onderzoeken en te beoordelen of de door het kind geuite meningen beïnvloed zijn of niet, een deskundigenonderzoek is niet vereist

- *Elsholz t. Duitsland* (2000) § 52, *Sommerfeld t. Duitsland* (2003) § 72, *Luig t. Duitsland* (2007), *Wildgruber t. Duitsland* (2008), en *Khusnutdinov en X t. Rusland* (2018) § 87

Beïnvloeding?

Passend belang:

- Een beslissing gronden op de mening van een kind die duidelijk beïnvloedt is, bijv. vanwege een loyaliteitsconflict en/of vervreemding van één ouder, kan aanleiding geven tot een schending van het recht op familielevens van de ouder

- *K.B. e.a. t. Kroatië* (2017) § 143 en *Zelkha Magomadova t. Rusland* (2019) § 115

- Echter, aan de mening van een (potentieel) beïnvloed kind wordt passend belang gehecht voor zover dit in het belang van het kind is

- *Süss t. Duitsland* (2005) § 95, *Fiala t. Tsjechië* (2019) § 103, en *N.Ts. e.a. t. Georgië* (2016) § 82-83

*Informatieverstrekking
en praktische zaken*

Voorwaarden voor doeltreffende participatie

Art. 12 IVRK:

- Informatieverstrekking aan het kind: voorafgaand, tijdens en na kinderopparticipatie
- Kindvriendelijke omgeving
- Gesprek in plaats van een ondervraging
- Voorwaarden van vertrouwelijkheid

Guidelines on Child-Friendly Justice:

- Informatieverstrekking en feedback
- Inrichting van procedures
- Opleiding van professionals

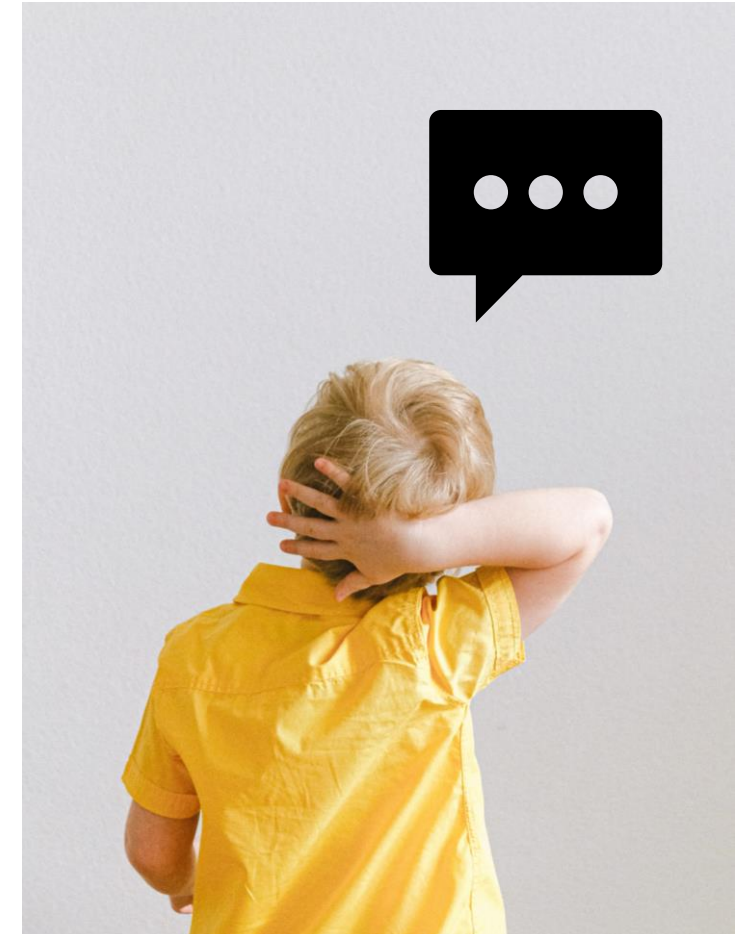
Tot slot

Internationale en Europese bronnen bieden een **mensenrechtelijk kader** voor kinderpaticipatie in familierechtszaken

Toenemend belang van artikel 8 EVRM en bijbehorende rechtspraak

Aantal open einden:

- Procesbekwaamheid?
- Leeftijdsgrenzen en jonge kinderen?
- Wat te doen met beïnvloeding?
- Meer empirisch onderzoek nodig naar de beste invulling van kinderpaticipatie rechten

Dank voor uw aandacht!

Vragen?

c.r.mol@uu.nl

mr. Charlotte Mol

Universitair Docent

Utrecht Centre for European Research into Family Law

